

Sygn. akt I ACa 1125/23

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 października 2023 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Tomasz Ślęzak
Sędziowie :	SA Piotr Łakomiak SA Aneta Wolska (spr.)
Protokolant :	Aleksandra Kukulka

po rozpoznaniu w dniu 25 października 2023 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa J. S. (1)

przeciwko Skarbowi Państwa - Instytutowi Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu w W.

o ochronę dóbr osobistych

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie

z dnia 4 października 2018 r., sygn. akt I C 584/17

1) zmienia zaskarżony wyrok:

a) w punkcie 2. w ten sposób, że zasądza od pozwanego na rzecz powoda 50 000 (pięćdziesiąt tysięcy) złotych z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 4 grudnia 2017 r.,

b) w punkcie 4. w ten sposób, że nie obciąża powoda kosztami postępowania;

2) oddala apelację pozwanego;

3) odstępuje od obciążenia powoda kosztami postępowania apelacyjnego.

SSA Piotr Łakomiak	SSA Tomasz Ślęzak	SSA Aneta Wolska

UZASADNIENIE

całego wyroku z dnia 25 października 2023 roku

W dniu 27 grudnia 2017r. powód J. S. (1) wniósł przeciwko Skarbowi Państwa – Instytutowi Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu w W. pozew o ochronę dóbr osobistych i domagał się:

1. nakazania pozwanemu w terminie 7 dni od dnia uprawomocnienia się wyroku wydanego w sprawie, usunięcia skutków naruszeń dóbr osobistych powoda, poprzez uzupełnienie informacji zawartych na stronach internetowych IPN:

- wpis IPN Ka 0026/2267 t.1, wpis IPN Ka 0026/2267 t.2, poprzez oddanie następującej adnotacji przy każdym z wpisów: „Złożono zgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne, że J. S. (1) nie był współpracownikiem organów bezpieczeństwa państwa w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r. (wyrok Sądu Okręgowego IV Wydział Karny w G. z dnia 28 maja 2014 r., sygn.. akt IV K 23/13).”;

2. nakazania pozwanemu, w terminie 7 dni od dnia uprawomocnienia się wyroku w nn. sprawie, opublikowania na koszt pozwanego, w dwóch kolejnych wydaniach gazet: „Rzeczpospolita”, (...), (...), Gazeta (...)”, „7 dni w C.” przy zastosowaniu czcionki o rozmiarze 12 pkt przeprosin następującej treści: „Instytut Pamięci narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu przeprasza Pana J. S. (1) syna Z., ur. (...), za zamieszczenie na stronach internetowych IPN informacji, z której wynika, jakoby Pan J. S. (1) był tajnym współpracownikiem Służby Bezpieczeństwa PRL, mimo posiadanej wiedzy i wyroku Sądu Okręgowego w (...), iż założenieteczki TW nastąpiło bez wiedzy, zgody i świadomości zainteresowanego, czym narażono Pana J. S. (1) na utratę zaufania i dobrego imienia, jako działacza narodowego i antykomunistycznego. Opozycjonisty w czasach istnienia PRL. /podpisano Prezes IPN dr J. S. (2)”;;

3. zasądzenia od pozwanego na rzecz powoda kwoty 100.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 4 grudnia 2017 r., do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu żądania wskazał, że od 1982 roku był aktywnym działaczem opozycyjnym związanym z Polskim Obozem Narodowym, a w latach 1983-1988 jednym z organizatorów tajnych wykładów z historii Polski na terenie C.. Mając na względzie wieloletnią działalność opozycyjną w czasach PRL, był wielokrotnie przesłuchiwany przez SB, owe przesłuchania miały charakter czysto formalny, albowiem nigdy nie podjął faktycznej współpracy z organami Służby Bezpieczeństwa. Nigdy nie posiadał świadomości lub chociażby uzasadnionego podejrzenia, iż założono mu teczkę Tajnego Współpracownika. W 2001 roku zwrócił się do IPN z wnioskiem o udzielenie mu informacji, czy istnieją w zasobach Archiwum IPN dokumenty dotyczące jego osoby, dopiero w dniu 9 czerwca 2012 r. w Oddziale IPN w K. udostępniono mu teczkę TW o pseudonimie Doradca, które miały dotyczyć jego osoby. W dniu 28 maja 2014 r., w sprawie o sygn. akt IV K 23/13, Sąd Okręgowy w (...) Wydział IV K. orzekł zgodnie z wnioskiem Prokuratora, stwierdzając, że powód złożył prawdziwe oświadczenie lustracyjne, o którym mowa w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944 – 1990 oraz treści tych dokumentów, iż nie pracował, nie pełnił służby ani nie był współpracownikiem w rozumieniu art. 3a powołanej ustawy, organów bezpieczeństwa państwa w rozumieniu art. 2 powołanej ustawy, w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r. Pomimo podejmowania wszelkich, przewidzianych przez prawo działań, mających na celu oczyszczenie dobrego imienia powoda z insynuacji i sugestii, w internecie bez trudu można znaleźć materiały sugerujące jego współpracę ze Służbą Bezpieczeństwa PRL. Po ich dokładnym zweryfikowaniu okazało się, iż materiały zostały opublikowane na stronie internetowej IPN. Dlatego też powód domagał się usunięcia skutków naruszenia dobra osobistego, przeproszenia oraz zapłaty zadośćuczynienia.

Pozwany Skarb Państwa – Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu zastępowany przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej wniósł o oddalenie powództwa i zwrot kosztów procesu.

W uzasadnieniu stanowiska podniesiono, że ocenie Skarbu Państwa wskazane żądania są bezpodstawne bowiem działanie pozwanego Skarbu Państwa, polegające na określonym sposobie publikacji na stronie internetowej informacji o zasobach archiwum IPN dotyczących osoby powoda, nie było bezprawne. Utworzenie inwentarza nastąpiło na podstawie delegacji ustawowej, a Prezes IPN publikując na stronach internetowych inwentarz archiwalny działał na podstawie i w granicach przepisów prawa powszechnie obowiązującego. Inwentarz publikowany jest w formie określonej uchwałą nr 11/16 Kolegium IPN z 25.10.2016 r.

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 4 października 2018 r. Sąd Okręgowy w Częstochowie:

1. nakazał pozwanemu Skarbowi Państwa - Instytutowi Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu w W. w terminie 30 dni od dnia uprawomocnienia się niniejszego wyroku usunięcie skutków naruszeń dóbr osobistych powoda J. S. (1), poprzez uzupełnienie informacji zawartych na stronach internetowych dotyczących spraw IPN Ka 0026/2267 t 1, IPN Ka 0026/2267 t.2, i zamieszczenie na stronach internetowych inwentarza archiwalnego IPN wpisu następującej treści; „ złożono zgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne, że J. S. (1) nie był współpracownikiem organów bezpieczeństwa państwa w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r. (wyrok Sądu Okręgowego IV Wydział Karmy w G. z dnia 28 maja 2014 r., sygn. akt IV K 23/13)”;
2. zasądził od pozwanego Skarbu Państwa - Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigani Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu w W. na rzecz powoda J. S. (1) 10.000 zł. tytułem zadośćuczynienia;
3. oddalił powództwo w pozostałym zakresie;
4. koszty procesu pomiędzy stronami wzajemnie zniósł.

Rozstrzygnięcie to było poprzedzone następującymi ustaleniami poczynionymi przez sąd Okręgowy :

Na początku lat 80 tych powód zaangażował się w działalność opozycyjną i związał się z Polskim Obozem Narodowym. Działalność konspiracyjna polegała głównie na organizowaniu tajnych wykładów dotyczących historii Polski. Wykłady organizowane były na terenie C., w ich czasie rozdawano materiały informujące o przestępstwach działaczy komunistycznych. W 1987 r powód pracował w Urzędzie Miasta w C.. W tym roku wezwany został do (...). Zobowiązano powoda do stawiania się w Urzędzie raz w miesiącu. Powód poinformował swoje środowisko, że interesuje się nim Służba Bezpieczeństwa. Będąc wypytwany przez funkcjonariusza SB podawał ogólne informacje, zachowując w tajemnicy działalność, którą SB mogłaby się faktycznie interesować. Jednocześnie powód nie miał świadomości, że wytwarzana są dokumenty przez SB. W 2001 r J. S. (1) złożył wniosek do IPN o udzielenie informacji, czy w zasobach Instytutu znajdują się materiały jego dotyczące. Przez okres 11 lat nie otrzymał jasnej odpowiedzi. Był informowany o braku podstaw do ujawnienia żądanych informacji. Od 2002 r w środowisku powoda, pojawiły się pogłoski o współpracy J. S. (1) z tajnymi służbami PRL u. Od tego czasu sytuacja rodzina, towarzyska i zawodowa zaczęły ulegać zmianie. Dopiero w 2012 r powód dotarł do informacji o znajdujących się w zasobach archiwalnych IPN teczki, w których figurowała, jako tajny współpracownik. Wystąpienie przeciwko funkcjonariuszowi, który założył teczki zakończyło się odmową wszczęcia postępowania z uwagi na upływ okresu przedawnienia. Powód zdecydował się na złożenie wniosku o autolustrację. W dniu 28 maja 2014 r Sąd Okręgowy w (...) w sprawie IV K 23/13 stwierdził, że J. S. (1) złożył zgodne z prawdą oświadczenie, że nie pracował, nie pełnił służby ani nie był współpracownikiem rozumieniu art. 3a ustawy z dnia 18.10.2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów. Orzeczenie jest prawomocne. Powód przesłał je do IPN.

Sąd pierwszej instancji ustalił też ,że Inwentarz archiwalny IPN utworzony został w 2010 roku. Ustawowym obowiązkiem nałożonym na Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej było opublikowanie do dnia 31 grudnia 2012r.

inwentarza w sposób zapewniający opis zasobu na poziomie jednostek archiwalnych. W dniu 25 października 2016 r. organ uprawniony, Kolegium Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu podjęło uchwałę 11/16, której podstawą prawną był art. 23 ust 2 pkt 4 i art. 53 pkt 3 ustawy dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Zdecydowano, że publikacja inwentarza archiwalnego będzie dokonywana na stronie internetowej administrowanej przez Instytut Pamięci Narodowej. Ustalono, że opis jednostek archiwalnych w inwentarzu Instytutu Pamięci Narodowej powinny zawierać:

- nazwę zespołu (zbioru) archiwalnego lub wytwórcy materiałów archiwaliach, w tym w języku oryginałów dokumentów;
- nazwę podzespołu archiwalnego, w tym w języku oryginałów dokumentów, (jeżeli istnieje);
- nazwę serii, (jeżeli istnieje);
- nazwę podserii, (jeżeli istnieje);
- sygnaturę IPN;
- sygnatury mikrofilmu, (jeżeli istnieje);
- sygnatury dawne – wytwórcy dokumentów i poprzednich archiwów, (jeżeli istnieje);
- tytuł j.a.;
- kryptonim, (jeżeli istnieje);
- opis j.a. (jeżeli istnieje);
- formę fizyczną;
- liczbę tomów;
- liczbę kart lub liczbę stron, (jeżeli można je określić);
- liczbę kart lub liczbę stron, (jeżeli można je określić);
- daty skrajne z uwzględnieniem anteriorów i posteriorów, (jeżeli można je określić);
- numer rejestracyjny, (jeżeli istnieje);
- miejsce przechowywania dokumentów (nazwa archiwum IPN).

Zgodnie z dalszymi ustaleniami Sądu Okręgowego, w oparciu o ustawę i treść uchwały na stronie internetowej IPN ujawniono dane:

„ IPN Ka 0026/2267 t. 1

Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w C. [1975] 1983-1990

Tytuł: Teczka personalna tajnego współpracownika pseudonim Doradca dot. S. J. J., imię ojca: Z., ur. (...),

IPN Ka 0026/2267 t. 2

Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w C. [1975] 1983-1990

Tytuł: Teczka pracy tajnego współpracownika pseudonim Doradca dot. S. J. J., imię ojca: Z., ur. (...)",

Na wniosek powoda złożony w trybie art. 35 b cytowane ustawy opublikowano zapis :

„ IPN Ka 405/31

Zbiór wyjaśnień, sprostowań oraz uzupełnień przekazanych do zasobu archiwalnego IPN na podstawie art. 35 b ust 1 z dnia 18 grudnia 1998 r. o IPN

Tytuł: uzupełnienie przekazane do zasobu archiwalnego IPN na podstawie art. 35b ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o IPN dot.: J. (...),”

W inwentarzu archiwalnym wprowadzono też informacje o procesie lustracyjnym powoda zamieszczając wpis następującej treści:

„ IPN Ka 682/11 t. 1

Sąd Okręgowy w (...) 1999 -

Tytuł: Akta w sprawie lustracyjnej dot. S. J., imię ojca: Z., ur. (...)

IPN Ka 682/11. 2

Sąd Okręgowy w (...) 1999-

Tytuł: Akta w sprawie lustracyjnej dot. S. J., Imię ojca: Z., ur. (...)

IPN Ka 682/11 t. 3

Sąd Okręgowy w (...) 1999

Tytuł: Akta w sprawie lustracyjnej dot. S. J., imię ojca: Z., ur. (...)

(vide : wydruk strony internetowej inwentarza archiwalnego IPN k- 27, 28)

Zgodnie z ustaleniami sądu Okręgowego , w lutym 2017 r J. S. (1) powziął informacje, że na stronach internetowych IPN bez trudu można znaleźć materiały sugerujące jego współpracę ze Służbami Bezpieczeństwa. Po ogłoszeniu materiałów archiwalnych znajdujących się w zasobach IPN u powód ponownie zaczął spotykać się z zarzutami współpracy ze służbami bezpieczeństwa PRL u, zarówno relacjach prywatnych, ale i również w miejscach publicznych Do takiej sytuacji doszło na sesji Rady Miasta C., kiedy D. G. publicznie oświadczył, że nie będzie dyskutował z J. S. (1), ponieważ „jest tajnym współpracownikiem”. Informacja o zamieszczeniu na stronach internetowych danych tajnego współpracownika dość szybko została rozpowszechniona w środowiska powoda. Informacja ta wpłynęła na negatywny odbiór powoda w środowisku. Zdaniem powoda internetowa publikacja narusza jego dobre imię.

Wskazał sąd pierwszej instancji, iż materiał dowodowy w zakresie treści opublikowanego na stronie internetowej spisu inwentarza nie jest sporny. Sporna jest ona ocena, głównie czy jest to czynność dokonana bezprawnie. W ocenie Sądu pierwszej instancji sam fakt dokonania opublikowania materiałów archiwalnych będących w zasobach IPN nie jest działaniem bezprawnym i znajduje umocowanie w art. 5 ustawy z dnia z dnia 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U.z dnia 12 maja 2010 r.) - Prezes Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni

przeciwko Narodowi Polskiemu opublikuje inwentarz archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, zapewniający opis zasobu na poziomie jednostek archiwalnych, w terminie do dnia 31 grudnia 2012 r., w formie, o której zadecyduje Rada Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Podkreślił ten sąd, że nie publikacja danych jest sporna a sposób jej upublicznienia. Wskazał sąd pierwszej instancji, iż zgodnie z art. 71 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu - w działalności Instytutu (...) określonej w art. 1 przepisy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) (...) z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016, str. 1) stosuje się do prowadzenia Bazy. Z rozporządzenia PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) (...) z dnia 27 kwietnia 2016 r nr (...) w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz.U.UE L z dnia 4 maja 2016 r.) wskazano na wrażliwość publikowanych danych stwierdzając, że przetwarzanie danych osobowych do celów archiwalnych w interesie publicznym, do celów badań naukowych lub historycznych lub do celów statystycznych powinno podlegać odpowiednim zabezpieczeniom praw i wolności osoby, której dane dotyczą, zgodnie z niniejszym rozporządzeniem. Zabezpieczenia te powinny polegać na wdrożeniu środków technicznych i organizacyjnych zapewniających w szczególności poszanowanie zasady minimalizacji danych. Dopuszczalność publikacji danych jest obarczona szeregiem wymogów, z których jasno wynika konieczność poszanowania praw i wolności osób, których dane dotyczą. W ocenie Sądu pierwszej instancji ustawowe uprawnienie do publikowania spisu inwentarza archiwalnego wynikające z ustawy nie precyzuje sposobu publikowania danych wrażliwych i nie zwalnia podmiot zobowiązany do przestrzegania art. 71 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu opartemu na wskazanej Dyrektywie. Oznacza to, przy publikacji danych nie można naruszać dóbr prawem chronionych i nie daje takiego uprawnienia również akt niższej rangi – uchwała kolegium IPN 11/16.

Zdaniem sądu pierwszej instancji nie wydaje się by pracownicy IPN - osoby posiadający wiedzę o materii, której dotyczy spis inwentarza archiwalnego IPN, nie zdawali sobie sprawy o mogących pojawić się poważnych problemach związanych z publikowaniem danych. Problemy, co jest oczywiste mogą wynikać z faktu, że IPN nie jest wytwórcą dokumentów, które upublicznia. Jeżeli celem działania Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu jest:

- zachowanie pamięci o ogromie ofiar, strat i szkód poniesionych przez Naród Polski w latach II wojny światowej i po jej zakończeniu,
- zachowanie patriotycznych tradycji zmagania Narodu Polskiego z okupantami, nazizmem i komunizmem,
- zachowanie pamięci czynów obywateli dokonywane na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego i w obronie wolności oraz godności ludzkiej,
- ściganie zbrodni przeciwko pokojowi, ludzkości i zbrodni wojennych,
- a także zadośćuczynienie przez nasze państwo wszystkim pokrzywdzonym przez państwo łamiące prawa człowieka,
- to nie można tworzyć i interpretować regulacji aktów prawnych niższej rangi w sposób, który cele te narusza. Działaniem IPN objęte jest ewidencjonowanie, gromadzenie, przechowywanie, opracowywanie, zabezpieczenie, udostępnianie i publikowanie dokumentów organów bezpieczeństwa państwa, wytworzonych oraz gromadzonych w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r., a także organów bezpieczeństwa Trzeciej Rzeszy Niemieckiej i Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich dotyczących zbrodni, przestępstw i represji. Obowiązkiem IPN jest również ochrona danych osobowych osób, których dotyczą dokumenty zgromadzone w archiwum Instytutu (...). W ocenie Sądu pierwszej instancji, aby cele działania IPN były rzeczywiście realizowane, nie można bezkrytycznie powoływać się na ustalony w praktyce archiwalnej sposób prowadzenia opisów jednostek archiwalnych. Jeżeli będzie to automatyczne i bezrefleksyjne przenoszenie wzorców „ustalony w praktyce archiwalnej” na dokumenty

dotyczące działalności IPN i nie będzie uwzględniona wyjątkowość tych danych to niejednokrotnie może to wywołać skutek odwrotny i pamięć o ofiarach zostanie wypaczona. Jeżeli w ocenie pozwanego, brak jest obecnie podstaw do publikowania na poziomie opisu jednostki archiwalnej oświadczenia osoby zainteresowanej złożonego na podstawie art. 35 b – z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, w sposób umożliwiający osobie postronnej, wchodzącej na strony internetowe spisu archiwalnego IPN, uzyskanie informacji, z której wynikać będzie, że zapis wprowadzony do zasobu o treści:

- „, IPN Ka 0026/2267 t. 1

Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w C. [1975] 1983-1990

Tytuł: Teczka personalna tajnego współpracownika pseudonim Doradca dot. S. J. J., imię ojca: Z., ur. (...),

- IPN Ka 0026/2267 t. 2

Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w C. [1975] 1983-1990

Tytuł: Teczka pracy tajnego współpracownika pseudonim Doradca dot. S. J. J., imię ojca: Z., ur. (...)",

jest zapisem nieprawdziwym to, zdaniem Sądu Okręgowego, powstaje pytanie na jakiej podstawie prawnej zapis o tej treści znalazł się na stronach IPN. Dokumenty załączone w poczet materiału dowodowego w postaci okładek teczek tajnego współpracownika o pseudonimie Doradca nie zawierają informacji, kogo dotyczą i w żaden sposób nie identyfikują powoda, jako tajnego współpracownika. Dokumenty te wytworzone przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych zawierają nr ewidencyjny - CZ - (...), opis teczek - teczka personalna tajny współpracownik pseudonim DORADCA, oznaczenie, że akta są tajne specjalnego znaczenia. Drugi dokument wytworzony przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych zawiera nr ewidencyjny CZ – (...), opis teczek – teczka pracy tajny współpracownik tom 1, pseudonim DORADCA. Przeniesienie do zasobu archiwalnego spornych dokumentów w formie wytworzonej przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych nie ujawniłoby danych osobowych powoda i nie przypisało mu określenia tajnego współpracownika o pseudonimie DORADCA. Cel ustawy w zakresie ewidencjonowania, gromadzenia, przechowywania, zabezpieczenia, udostępniania i publikowania dokumentów nie wymagał przetworzenia wskazanych dokumentów. Jeżeli celem spisu inwentarza nie jest dokonywanie ocen, to przetwarzając wskazane dokumenty poprzez dopisanie danych identyfikujących powoda, spowodowano wytworzenie zapisu mającego wyraźny charakter informacji o tajnym współpracowniku i osobie, która nim jest, co jest niedopuszczalne i nie mieści w technicznym określeniu opracowywaniu dokumentów. Zapis ma charakter informacji merytorycznej, która u przeciętnego odbiorcy postrzegana jest, jako twierdzenie, że powód był tajnym współpracownikiem. Bynajmniej nie jest to informacja opis zasobu na poziomie jednostek archiwalnych.

Podsumowując, w ocenie Sądu pierwszej instancji zapis będący informacją i oceną dokonaną przez IPN, był działaniem bezprawnym i doprowadził do naruszenia dóbr osobistych powoda, jego dobrego imienia, czci, nazwiska – art. 23 k.c. Nie uprawnia do naruszenia dóbr osobistych art. 5 ustawy z dnia z dnia 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów. Nie ma w przepisie wyłączonej odpowiedzialności za naruszenia dóbr osobistych. Wątpliwości, co do ujawnienia danych osobowych powoda, budzi treść uchwały Kolegium IPN nr. 11/16. W jej treści brak umocowania do przetworzenia dokumentów wytworzonych w sposób, jaki dokonano w przypadku J. S. (1). Wskazał sąd pierwszej instancji, iż materiał dowodowy, zeznania świadków i powoda są jasne, rzeczowe wzajemnie się uzupełniają i potwierdzają. Fakt negatywnego odbioru powoda w środowisku, w związku z informacją o byciu przez niego tajnym współpracownikiem SB został udowodniony i nie budzi

w ocenie wątpliwości. Podejmowane przez powoda działania, zgodne z pouczeniem przez powoda o możliwości skorzystania z trybu przewidzianego w art. 35 b cytowanej ustawy, w żaden sposób nie zmieniły brzmienia i informacji ujawnionej na stronach spisu archiwalnego IPN. Podobnie nie zmieniły tego brzmienia informacje o sprawie lustracyjnej. W dwóch ostatnich przypadkach sposób ujawnienia informacji nie zawiera treści, na podstawie,

której można dowiedzieć się, że J. S. (1) był bądź nie był tajnym współpracownikiem SB. W pierwszej sytuacji, która jest przedmiotem sporu i została wytworzona przez IPN, a nie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych taka informacja zdaniem Sądu jest zawarta. Na marginesie wskazał sąd pierwszej instancji, że ograniczenia natury czysto technicznej- np. istniejący program komputerowy do ujawnienia spisu inwentarza- w oczywisty sposób nie jest usprawiedliwieniem wyłączającym działania naruszające dobra osobiste. Zasygnalizowana powyżej sytuacja, o specyficznej materii dokumentów, jakimi zajmuje się IPN powinna skłonić osoby posiadające wiedzę o możliwości ujawnienia dokumentów nieprawdziwych, do stworzenia programu, które pozwoli osobie zainteresowanej do adekwatnego do treści zapisu odniesienia się do nich.

Zdaniem Sądu pierwszej instancji działanie pozwanego miało znamiona bezprawnego i naruszyło dobra osobiste powoda - dobre imię i jego cześć. Zgodnie art. 24 § 1 k.c. - ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Zdaniem tego Sądu właściwym i adekwatnym zachowaniem pozwanego dla usunięcia skutków naruszenia dóbr osobistych jest zamieszczenie na stronie internetowej spisu archiwalnego dotyczącej spraw IPN Ka 0026/2267 t 1, IPN Ka 0026/2267 t.2, wpisu o treści; „złożono zgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne, że J. S. (1) nie był współpracownikiem organów bezpieczeństwa państwa w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r. (wyrok Sądu Okręgowego IV Wydział Karmy w G. z dnia 28 maja 2014 r., sygn.. akt IV K 23/13)”. Zapis taki pozwoli każdej osobie wchodzącej na stronę internetową IPN u, uzyskać informacje, że zapis: „Teczka personalna tajnego współpracownika pseudonim Doradca dot. S. J. J., imię ojca: Z., ur. (...), oraz Tytuł: Teczka pracy tajnego współpracownika pseudonim Doradca dot. S. J. J., imię ojca: Z., ur. (...)”, to zapisy nieprawdzy, bowiem J. S. (1) złożył zgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne, że nie był współpracownikiem organów bezpieczeństwa państwa.

W ocenie sądu pierwszej instancji nie zasługuje na uwzględnienie żądanie dokonania opublikowania na koszt pozwanego, podobnej treści tekstu w dwóch kolejnych wydaniach gazet: „Rzeczpospolita”, (...), (...), Gazeta (...)”, „7 dni w C.”. Wskazane gazety mają zdecydowanie szerszy zakres oddziaływania niż wynikający z materiału dowodowego zakres naruszenia dóbr osobistych powoda. Dowody zawnioskowane i dopuszczone przez Sąd wykazały, że to najbliższe otoczenie powoda zmieniło swoje zachowanie i stosunek do powoda i że publikacja na stronach IPN była dla świadków powodem negatywnej oceny powoda. Źródło naruszenia dóbr osobistych udowodnione zgodnie z art. 6 k.c. wynika z zapisów zawartych na stronach internetowych IPN. Żądanie publikacji w gazetach nie jest adekwatne do sposobu i zakresu naruszenia dóbr osobistych. Zdaniem Sądu pierwszej instancji żądanie zasądzenia zadośćuczynienia 100 000 zł, co do zasady udowodnionego, jest wygórowane. Zadośćuczynienie przyznawane w oparciu o art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. musi być adekwatne w tym znaczeniu, że powinno uwzględniać - z jednej strony rozmiar doznanej krzywdy, z drugiej zaś - powinno być utrzymane w rozsądnych granicach, odpowiadających aktualnym warunkom i stopie życiowej społeczeństwa; zaś zindywidualizowana ocena tych kryteriów pozostawiona jest uznaniu sędziowskiemu – wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 13 grudnia 2016 r. I ACa 697/16. LEX nr 2210902. Powodem ograniczenia kwoty żądanego zadośćuczynienia przez Sąd do 10 000 zł, jest udowodniony w tej sprawie zakres naruszeń dóbr osobistych. Nie budzi wątpliwości Sądu, że powodowi wyrządzona została krzywda. Jak wskazano wyżej z negatywnymi odporem powód spotkał się w najbliższym środowisku. Zapis na stronach internetowych IPN pojawił się w 2017 r., Jeżeli żądanie pozwu, którym Sąd jest związany w zakresie podstawy faktycznej żądania dotyczy tego konkretnego zapisu, to czas, jaki funkcjonuje w przestrzeni publicznej, nie jest zbyt długi i tylko, co do tego zapisu i skutków, jakie wywołał Sąd dokonał oceny wyrządzonej powodowi krzywdy. Powód nie udowodnił krzywdy uzasadniającej zasądzenie kwoty 100.000 zł. Brak jest dowodów czy i jakie skutki wywołało opublikowanie na stronach internetowych krzywdzącej informacji, w zdrowiu powoda. W zakresie żądania zapłaty zadośćuczynienia zawnioskowany materiał dowodowy jest mocno ograniczony, dlatego uznając żądanie, jako uzasadnione do zasady Sąd pierwszej instancji orzekł o zasądzeniu 10.000 zł tytułem zadośćuczynienia. W pozostałej części żądanie pozwu oddalił. Podstawą prawną rozstrzygnięcia jest art. 23k.c., 24 k.c. i art. 448 k.c.

O kosztach orzeczono na podstawie art.100 k.p.c. i art.102 k.p.c. Sytuacja finansowa powoda jest trudna – utrzymuje się z renty inwalidzkiej. Powodem rozdzielenia i wzajemnego zniesienia kosztów procesu pomiędzy stronami z uwzględnieniem art. 102 k.p.c. był specyficzny charakter sporu i materia, której spór dotyczył.

Od przedstawionego wyroku apelacje złożyły obie strony.

Pozwany zaskarżył wyrok w części uwzględniającej powództwo.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił:

I. naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. przez brak wszechstronnej oceny dowodów i pominięcie przy dokonywaniu ustaleń:

- części zeznań świadka M. S., z których wynika, że nie wiadomo, skąd pochodziła ewentualna wiedza innych osób z otoczenia powoda, że był on tajnym współpracownikiem, że osoby z otoczenia powoda mają świadomość, że informacje zawarte w dokumentach wytworzonych przez służbę bezpieczeństwa na temat współpracy określonych osób mogą być nieprawdziwe, wytworzone bez wiedzy tych osób, a świadek nie wierzy, że powód współpracował ze służbą bezpieczeństwa,

- części zeznań świadka D. G., z których wynika, że świadek swoje oceny będące podstawą zarzutu względem powoda sformułował w bez żadnej refleksji co do charakteru informacji zawartych w inwentarzu, pod wpływem emocji, wyłącznie w oparciu o fakt, że informacje na temat powoda znajdowało się w dokumentach IPN,

- części zeznań świadka D. W., z których wynika, że od początku publikacji inwentarza archiwalnego na stronie internetowej IPN towarzyszy komunikat, z którego wynika, że inwentarz jest przewodnikiem archiwalnym w zasobach zgromadzonych w IPN, z czego wynika sposób oznaczenia poszczególnych jednostek archiwalnych,

oraz ustalenie w sposób dowolny bez podstawy ku temu w przeprowadzonych dowodach: - że doszło do ogłoszenia materiałów archiwalnych znajdujących się w zasobach IPN-u,

- że ogłoszenie to doprowadziło do kierowania w 2017 roku względem powoda zarzutu współpracy ze służbami bezpieczeństwa więcej niż w jednym przypadku oraz, że spowodowało takie zarzuty w relacjach prywatnych lub zmianę otoczenia względem powoda,

- że informacja o zamieszczeniu na stronach internetowych danych tajnego współpracownika dość szybko została rozpowszechniona w środowisku powoda,

- że wpływ miała ona na negatywny odbiór powoda w środowisku,

II. naruszenie w art. 24 k.c. przez przyjęcie, że oznaczenie jednostek IPN Ka 0026/2267

t. 1, i IPN Ka 0026/2267 t. 2 inwentarza archiwalnego IPN-u umieszczonych na stronach internetowych zawiera nieprawdziwe informacje i oceny, a co za tym idzie stanowi działanie bezprawne, które doprowadziło do naruszenia dóbr osobistych powoda: jego dobre imię i część i nazwisko,

III. naruszenie art. 24 § 1 k.c. w związku z art. 361 w § 1 k.c. i 448 k.c. przez przyjęcie, że powód doznał krzywdy wskutek publikacji inwentarza archiwalnego i przysługuje mu zadośćuczynienie w kwocie 10.000 zł,

IV. naruszenie art. 24 k.c. przez przyjęcie, że zamieszczenie na stronach internetowych inwentarza archiwalnego IPN wpisu treści wskazanych w pkt 1 zaskarżonego wyroku stanowi środek, który może doprowadzić do usunięcia skutków wynikających

z opublikowania na stronach internetowych oznaczeń jednostek IPN Ka 0026/2267 t. 1, i IPN Ka 0026/2267 t. 2 inwentarza archiwalnego IPN,

V. naruszenie ar.100 i 102 k.p.c. przez wzajemne zniesienie kosztów pomiędzy stronami, przez ich zastosowanie.

Pozwany wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda na rzecz w Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kosztów procesu za postępowanie pierwszoinstancyjne oraz za postępowanie apelacyjne.

Powód zaskarżył wyrok w części oddalającej powództwo.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił:

I. naruszenie prawa materialnego poprzez błędną jego wykładnię, a to art. 24 § 1 k.c. polegające na przyjęciu, że w przypadku naruszenia dóbr osobistych, środkiem wystarczające do usunięcia jego skutków jest wyłącznie zamieszczenie sprostowania nieprawdziwych informacji, podczas gdy prawidłowa interpretacja i zastosowanie wspomnianego przepisu w przypadku naruszenia czci poszkodowanego, przewiduje także nałożenie obowiązku opublikowania adekwatnych przeprosin ze strony podmiotów dokonującego naruszenia,

II. naruszenie przepisów postępowania mających wpływ na wynik sprawy, a to art. 233 § 1 k.p.c., poprzez dokonanie przez sąd dowolnej, sprzecznej z zasadami współżycia społecznego oraz poczucia sprawiedliwości oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego, w szczególności zeznań powoda, postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania, zeznań świadków D. G. i D. W., w wyniku których doszedł sąd do przekonania, iż w przypadku naruszenia dóbr osobistych kwota symbolicznego zadośćuczynienia w wysokości 10 000 zł będzie adekwatna do rozmiaru doznanej krzywdy przez powoda.

Wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie w te powództwa w całości.

Wyrokiem z 12 listopada 2019 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach, po rozpoznaniu apelacji obu stron, zmienił zaskarżony wyrok w punkcie 2. w ten sposób, że zasądził od pozwanego na rzecz powoda 50 000 zł z bliżej określonymi ustawowymi odsetkami za opóźnienie, oraz w punkcie 4. w ten sposób, że nie obciążył powoda kosztami postępowania (pkt 1); oddalił apelację powoda w pozostałej części (pkt 2); oddalił apelację pozwanego (pkt 3) oraz nie obciążył powoda kosztami postępowania apelacyjnego (pkt 4).

Od wyroku Sądu Apelacyjnego skargę kasacyjną wniósł pozwany Skarb Państwa, zaskarżając go w części zasądzającej od pozwanego na rzecz powoda 50 000 zł z odsetkami oraz rozstrzygającej o kosztach procesu przed Sądem Okręgowym, a ponadto w części oddalającej apelację pozwanego i rozstrzygającej o kosztach postępowania apelacyjnego.

Skarżący zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego: art. 24 § 1 k.c. w zw. z art. 28a ust. 2 pkt 3 ustawy o IPN; art. 24 § 1 k.c. w zw. z art. 28a ust. 2 i 3 ustawy o IPN; art. 448 k.c. w zw. z art. 28a ust. 2 ustawy o IPN; art. 24 § 1 zdanie pierwsze i trzecie w zw. z art. 448 i 417 § 1 k.c. Nadto postawił zarzut naruszenia przepisów prawa procesowego - art. 316 § 1 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. Domagał się uchylecia wyroku Sądu Apelacyjnego w zaskarżonej części oraz przekazania sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Po rozpoznaniu kasacji pozwanego, wyrokiem z dnia 8 marca 2023 roku, Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok Sądu A. punktach 1, 3, 4 i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Katowicach do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego. W pisemnym uzasadnieniu wyroku Sąd Najwyższy wskazał, co następuje:

Sam fakt opublikowania materiałów archiwalnych pozostających w zasobach IPN nie jest działaniem bezprawnym, ponieważ w dacie publikacji znajdował umocowanie w art. 5 ustawy z dnia 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz.U. Nr 79, poz. 522). Zgodnie z tym przepisem Prezes Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko

Narodowi Polskiemu opublikuje inwentarz archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, zapewniający opis zasobu na poziomie jednostek archiwalnych, w terminie do 31 grudnia 2012 r., w formie, o której zadecyduje Rada Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Obecnie publikacja ta znajduje podstawę w art. 28a ustawy o IPN, zgodnie z którym IPN publikuje na stronie internetowej inwentarz archiwalny zawierający opis całego zasobu na poziomie jednostki archiwalnej w sposób pozwalający na identyfikację zagadnień lub osób, których dotyczą dokumenty. Opis jednostki archiwalnej zawiera: 1) sygnaturę archiwalną; 2) nazwę zespołu (zbioru) archiwalnego lub wytwórcy materiałów archiwalnych; 3) tytuł jednostki archiwalnej identyfikujący rodzaj materiałów archiwalnych ze wskazaniem danych osobowych osób, takich jak: imię, nazwisko, data urodzenia, imię ojca, bądź zagadnień, których dotyczą; 4) formę fizyczną; 5) liczbę tomów; 6) miejsce przechowywania akt. Opis jednostki archiwalnej może być uzupełniony o: 1) nazwę podzespołu archiwalnego; 2) nazwę serii; 3) nazwę podserii; 4) sygnaturę mikrofilmu; 5) sygnatury dawne; 6) regest lub dodatkowe informacje o zawartości jednostki; 7) kryptonim; 8) liczbę kart lub stron; 9) daty skrajne; 10) numer rejestracyjny.

Odnosząc się do zarzutów podniesionych w skardze kasacyjnej, Sąd Najwyższy za uzasadniony uznał zarzut naruszenia przepisów prawa procesowego, a mianowicie art. 316 § 1 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.- co wyrażało się w pominięciu przez Sąd Apelacyjny zmiany stanu prawnego z uwagi na wejście w życie ustawy z dnia 12 kwietnia 2019 r. o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz niektórych innych ustaw wprowadzającej do ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, która wprowadziła do ustawy art. 28a. Zaznaczył, że do zarzutu tego wprost nawiązuje również jeden z zarzutów naruszenia prawa materialnego - art. 24 k.c. w zw. z art. 28a ust. 2 i 3 ustawy o IPN - polegającego na zobowiązaniu pozwanego do uzupełnienia informacji na stronie internetowej o dane nieprzewidziane w przepisach prawa w postaci danych o wyniku postępowania lustracyjnego wszczętego z inicjatywy powoda. Sąd Najwyższy stwierdził, że o ile w okresie od 27 maja 2011 r. do 11 czerwca 2019 r. zasady publikacji inwentarza archiwalnego Instytutu Pamięci Narodowej określała Rada Instytutu Pamięci Narodowej, o tyle od 12 czerwca 2019 r. podstawę prawną publikacji oraz jej zasady określa art. 28a ustawy o IPN, co umknęło uwadze Sądu Apelacyjnego. Sąd Najwyższy wskazał, że skoro przepisy ustawy określają obecnie zakres dopuszczalnego opisu jednostek archiwalnych w analizowanym inwentarzu, co wprost przekłada się na dopuszczalną treść rozstrzygnięcia w sprawie, to stwierdzenie zasadności tego zarzutu samoistnie uzasadnia uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy wskazał, że pozwany dla obalenia domniemania bezprawności swojego działania powołuje się na istnienie podstawy prawnej, początkowo w postaci przepisu ustawy wraz z podjętą na jego podstawie uchwałą Rady Instytutu Pamięci Narodowej, a następnie - w postaci art. 28a ustawy o IPN. Wywodził, iż dla rozpoznania apelacji konieczne jest dokonanie oceny, które z przepisów normujących działalność Instytutu Pamięci Narodowej znajdują zastosowanie w sprawie, oraz czy tak sformułowane przepisy, w szczególności art. 28a ust. 2 pkt 3 ustawy o IPN przewidujący konieczność podania informacji zawierającej „tytuł jednostki archiwalnej identyfikujący rodzaj materiałów archiwalnych ze wskazaniem danych osobowych osób, takich jak: imię, nazwisko, data urodzenia, imię ojca, bądź zagadnień, których dotyczą”, wyłączają bezprawność działania pozwanego publikującego takie dane. Zauważył też Sąd Najwyższy, iż zakres danych opublikowanych na stronach internetowych administrowanych przez Instytut Pamięci Narodowej w sprawach IPN Ka 0026/2267 t. 1 oraz IPN Ka 0026/2267 t. 2 dotyczących powoda jest zbieżny z zakresem określonym przez art. 28a ust. 2 pkt 3 ustawy o IPN. Sąd Najwyższy zwrócił też uwagę, że w istocie naruszeniem dóbr osobistych powoda ma być brak zamieszczenia, obok przewidzianych ustawą informacji, adnotacji dodatkowej o treści wyroku wydanego w postępowaniu lustracyjnym powoda i stwierdził, że dopuszczalność tego rodzaju adnotacji wymaga rozważenia tak w świetle przepisów prawa obowiązujących w dacie wniesienia pozwu, jak i obecnie, również w kontekście spójności danych dotyczących wszystkich pozycji zawartych w inwentarzu archiwalnym i uprawnień przewidzianych w art. 35b ustawy o IPN. Oznacza to konieczność dokonania analizy charakteru inwentarza archiwalnego z obiektywnego punktu widzenia. Niezbędne jest zatem zweryfikowanie przez sąd odwoławczy na ile uprawnione jest - w świetle powszechnej wiedzy o działalności służb

bezpieczeństwa - sugerowane utożsamianie informacji o zgromadzonych dokumentach z możliwością stawiania na tej bazie kategoriycznych wniosków o ich treści i okolicznościach wytworzenia.

Odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 24 § 1 zd. 1 i 3 w zw. z art. 448 i art. 417 § 1 k.c. przez niewłaściwe zastosowanie wynikające z przyjęcia, że bezprawność w działaniu Skarbu Państwa, o jakiej mowa w art. 24 § 1 k.c., może być rozumiana również jako naruszenie zasad współzycia społecznego Sąd Najwyższy stwierdził, że w odniesieniu do odpowiedzialności Skarbu Państwa za naruszenie dóbr osobistych znajduje zastosowanie ujęcie bezprawności działania, w rozumieniu art. 24 § 1 k.c. oraz art. 448 k.c., jako działania bądź zaniechania sprzecznego z prawem lub z zasadami współzycia społecznego, a nie tylko - jak wskazywałby na to art. 417 § 1 k.c. - jako działania bądź zaniechania naruszającego nakazy lub zakazy wynikające z normy prawnej.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Apelacyjny zważył co następuje Apelacja powoda jest częściowo zasadna, co do wysokości zasądzzonego na jego rzecz zadośćuczynienia, w pozostałej części na uwzględnienie nie zasługiwała, natomiast apelacja pozwanego jest niezasadna w całości.

Zgodnie z art. 378 § 1 k.p.c. sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji- przy czym w okolicznościach niższej sprawy na obecnym jej etapie trzeba mieć na względzie, że apelacja powoda została już częściowo oddalona - co wynika z punktu 2 wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 12 listopada 2019r (tj. ponad zakres zmiany wyroku Sądu Okręgowego wynikającej z punktu 1) tego wyroku Sądu apelacyjnego) .

Sąd Apelacyjny w całości podziela ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy. Sąd pierwszej instancji jasno wskazał bowiem w uzasadnieniu jaki fakt, na podstawie jakiego dowodu ustala, a żadna ze stron tych ustaleń w zasadzie nie kwestionowała. Podnoszone przez pozwanego zarzuty, co do poczynionych przez sąd pierwszej instancji ustaleń faktycznych, sprowadzają się w istocie do kwestionowania wniosków wyciągniętych przez ten sąd z poczynionych ustaleń faktycznych. Faktycznie świadek M. S. oraz D. G. przyznawali, że wiadomości o zarzutach o współpracy powoda ze SB mieli z różnych źródeł, m.in. także i od powoda i ostatecznie uwierzyli w wyjaśnienia powoda, że nie współpracował on ze służbami bezpieczeństwa, jednakże w ocenie Sądu Apelacyjnego, okoliczności te nie mają istotnego znaczenia dla przyjęcia, że pozwany naruszył dobra osobiste powoda, co zostanie szczegółowo umotywowane w dalszej części uzasadnienia. Wbrew też zarzutom pozwanego ustalił sąd pierwszej instancji, iż publikacji inwentarza archiwalnego na stronie internetowej IPN towarzyszy komunikat, że inwentarz jest przewodnikiem po zasobach archiwalnych IPN.

Powód także, w istocie nie kwestionował poczynionych przez sąd pierwszej instancji ustaleń faktycznych, a zarzucał, że sąd ten nie ocenił właściwie rozmiaru odniesionej przezeń krzywdy, co doprowadziło do zasądzenia zadośćuczynienia w „symbolicznej” wysokości.

Podzielając ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego, Sąd Apelacyjny uzupełnił ustalenia faktyczne istotne z punktu widzenia rozstrzygnięcia sprawy .

Po pierwsze Sąd Apelacyjny ustalił, że w 2017 roku o zmianach w Inwentarzu IPN donosiły najważniejsze serwisy informacyjne w kraju. Serwis informacyjny Polskiej Agencji Prasowej donosił, że IPN podjął decyzję, by w inwentarzu znalazły się informacje o rodzaju akt osobowych znajdujących się w jego zasobach archiwalnych . Powoływał się na następującą wypowiedź Dyrektorki Archiwum IPN M. K.: „ Inwentarz archiwalny IPN od poniedziałku pozwala każdemu obywatelowi sprawdzić, kto pracował w Służbie Bezpieczeństwa, kto był tajnym współpracownikiem, a kto był osobą pokrzywdzoną przez system komunistyczny ”(dowód : wydruk artykuł ze strony [Po drugie Sąd Apelacyjny ustalił, że już po wytoczeniu powództwa w niniejszej sprawie \(według oświadczenia pozwanego od lutego 2020 roku \) Instytut Pamięci Narodowej zaczął umieszczać w ujętych w inwentarzu archiwalnym udostępnionym opisach teczek personalnych i pracy tajnych współpracowników dodatkową pozycję nazwaną „Informacje dodatkowe”. Pozycja ta została dodana w przypadku osób, wobec których- tak jak wobec powoda - zapadł prawomocny wyrok w postępowaniu lustracyjnym i jej celem było ujawnienie faktu wydania takiego wyroku.](http://kurier.pap.pl/depesza - k. 63 akt) .</p></div><div data-bbox=)

W przypadku powoda w pozycjach dotyczących opisu teczek personalnych i teczki pracy tajnego współpracownika pseudonim Doradca, w rubryce określonej jako „informacje dodatkowe” umieszczono zapis : „Informacje: Wyrok Sądu Okręgowego IV Wydział Karny w G. z 28 maja 2014 r.; sygn. IV K 23/13”. Według oświadczenia strony pozwanej miało to miejsce w dniu 25 czerwca 2020 roku (vide pismo pozwanego z dnia 19. 09, 2023r oraz wydruki ze strony internetowej według stanu na 23.10 2023r k. 347) . Okoliczności te są bezsporne. Zdaniem powoda taka zmiana w sposobie opisu teczek nie ma wpływu na zakres jego żądania w sprawie .

Zdaniem Sądu Apelacyjnego niezasadna jest apelacja pozwanego w części kwestionującej zasadę swej odpowiedzialności.

Powód opierał swoje roszczenie na art. 23 i 24 k.c. Tak jak to już wskazał Sąd Apelacyjny poprzednio rozpoznający sprawę, w pierwszej kolejności należało zatem ustalić czy działanie pozwanego narusza dobra osobiste powoda w postaci czci, godności, dobrego imienia. Powód wskazywał, że na szczegółowo wskazanych w pozwie archiwalnych stronach internetowych IPN umieszczone są informacje, które sugerują, że był tajnym on współpracownikiem Służb Bezpieczeństwa o pseudonimie Doradca, z uwagi na co Służba Bezpieczeństwa założyła dla niego teczkę personalną i teczkę pracy, a mimo że wyrokiem Sądu Okręgowego w (...) z 28 maja 2014r., sygn. akt IVK 23/13 potwierdzono, że powód złożył zgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne, że nie współpracował z organami bezpieczeństwa, na wskazanych stronach internetowych nie ma o tym żadnej wzmianki, a informacja na stronach internetowych IPN jest dostępna dla nieograniczonej liczby odbiorców.

W ocenie Sądu Apelacyjnego w okolicznościach niniejszej sprawy , biorąc pod uwagę sposób opisu teczek (pozycje IPN Ka 0026/2267 t 1, IPN Ka 0026/2267 t.2) na datę wytoczenia powództwa zachodziły podstawy do stwierdzenia, że dobra osobiste powoda w postaci czci, godności, dobrego imienia, zostały przez pozwanego naruszone wskazanymi w przez powoda wpisami. Chybiony jest podnoszony przez pozwanego zarzut, iż zapis archiwalny nie zawiera żadnych określeń ocennych, zatem nie może naruszać dóbr osobistych powoda. Wskazać bowiem trzeba, że wypowiedzi, które rozpatrywane są jako naruszające cześć osoby fizycznej mogą one mieć charakter opisowy albo oceniający. Wypowiedzi opisowe mogą podlegać ocenie z punktu widzenia prawdy lub fałszu, podczas gdy wypowiedzi oceniające są w zasadzie jedynie opinią wypowiadającego taką ocenę i nie mogą być rozpatrywane jako prawdziwe czy fałszywe[tak F. M. (red.), H. M. (red.), Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna (art. 1-125) Opublikowano: (...) 2018.] Nie ulega wątpliwości ,że informacje szczegółowo opisane w zaskarżonym wyroku jakie na dzień wytoczenia powództwa były zawarte na internetowych stronach archiwalnych IPN są niewątpliwie informacjami opisowymi, nie ma zatem podstaw do traktowania ich jako ocennych, muszą więc być oceniane, wbrew zarzutom pozwanego w kategoriach „prawda” – „fałsz”. Zdaniem Sądu Apelacyjnego posądzenie kogoś o współpracę z organami bezpieczeństwa, zwłaszcza w wypadku osoby, która angażowała się w działalność opozycyjną, narusza dobra osobiste tej osoby w postaci czci, godności, dobrego imienia. Rację miał też powód, że umieszczenie we wskazanych wpisach archiwalnych informacji „Teczka personalna tajnego współpracownika pseudonim Doradca dot. S. J. J., imię ojca Z., ur. (...) jest odbierana jako informacja, że powód współpracował z SB, a ta informacja nie jest informacją prawdziwą. Wbrew zarzutom pozwanego nie ma istotnego znaczenia fakt, że powód nie wskazał konkretnych osób, które weszły na tę stronę i uzyskały powyższą informację, wystarczającym zdaniem Sądu Apelacyjnego jest, że nieograniczona liczba osób mogła się z tym wpisem zapoznać albowiem inwentarz archiwalny opublikowany na stronie internetowej jest dostępny dla każdego.

Jak to wyżej ustalono, już po wytoczeniu powództwa (w 2020 roku) pozwany w opisach dotyczących powoda dwóch teczek- pozycje : IPN Ka 0026/2267 t 1 i IPN Ka 0026/2267 t.2 - zamieścił rubrykę przeznaczoną na informacje dodatkowe, w której zawarł adnotację : „Wyrok Sądu Okręgowego IV Wydział Karny w G. z 28 maja 2014 r.; sygn. IV K 23/13”. W ocenie Sądu Apelacyjnego zmiana ta nie wyeliminowała stanu powodującego naruszenie opisanych dóbr osobistych powoda. Dodanie informacji o przytoczonej wyżej treści bez wskazania chociażby tego, w jakiej sprawie ten wyrok zapadł , nie może zmienić oceny, że zakres informacji ujawnionych na temat tych jednostek archiwalnych nadal wskazuje na to, że powód był tajnym współpracownikiem SB.

Sąd Apelacyjny konsekwentnie stoi na stanowisku, że chybione są podnoszone przez pozwanego zarzuty, iż wpis nie mógł naruszyć dóbr osobistych powoda, gdyż inwentarz jest przewodnikiem po zasobach archiwalnych, a korzystający może się zapoznać z komunikatem, że jest to informacja archiwalna, nadto, iż jest to tylko informacja, że materiały dotyczące danej osoby znajdują się w tezkach, co jest prawdą, gdyż taka informacja istnieje. Nie podziela też Sąd Apelacyjny zarzutu pozwanego, że wpisy te nie naruszają dóbr osobistych powoda bowiem wyłączną funkcją inwentarza jest umożliwienie zainteresowanym odnalezienie zbioru archiwalnego. Podkreślić ponownie trzeba, że tego rodzaju wpis sugeruje, że powód był tajnym współpracownikiem Służb Bezpieczeństwa, a dostęp do tej strony internetowej jest łatwy i dostępny dla każdego. Nie można pominąć tego, że mowa o danych archiwalnych o szczególnym w najnowszej historii naszego kraju znaczeniu – co wynikało też z przytoczonej w poprzedniej części uzasadnienia wypowiedzi Dyrektorki Archiwum IPN Pani M. K.. Nie można też w związku z tym podzielić podnoszonego przez pozwanego zarzutu, iż osoby, które weszły na tę stronę powinny podjąć próbę weryfikacji uzyskanej informacji w oparciu o dokumenty, bowiem przeciętny odbiorca takiej informacji wcale nie musi podejmować próby weryfikacji tej informacji, zwłaszcza że kolejne wpisy na stronie internetowej nie podają jasnej i czytelnej informacji, że powód tym współpracownikiem SB nie był, tylko odwołują się akt Sądu Okręgowego w (...), nie wskazując jaki zapadł wyrok, a nawet tego czego ta sprawa dotyczyła. Natomiast powoływany przez pozwanego, obecnie uchylony art. 29a. 1. wskazywał jedynie, że Prezes Instytutu (...), na wniosek, informował w ciągu 14 dni w formie zaświadczenia, czy dane osobowe wnioskodawcy są tożsame z danymi osobowymi, które znajdują się w katalogu funkcjonariuszy, współpracowników, kandydatów na współpracowników organów bezpieczeństwa państwa, o których mowa w art. 5, oraz innych osób, udostępnionym w Instytucie (...) od dnia 26 listopada 2004 r., a zgodnie z utrwalonym już w tej mierze orzecnictwem, z uwagi na szczególne uregulowania zawarte w art. 29a ustawy z 1998 r. o IPN i w związku z treścią art. 43 tej ustawy, niedopuszczalne jest wydawanie przez Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej zaświadczeń w innym, co do zakresu informacji przedmiocie, niż określony w powołanym art. 29a tej ustawy (wyrok NSA 2010.03.16 I OSK 1720/09 LEX nr 595281). Nie sposób też przyjąć, że przeciętny odbiorca po uzyskaniu takiej informacji jak wskazana w zapisie archiwalnym będzie podejmował dalsze czynności związane z jej zweryfikowaniem. Przeciwna ocena byłaby do obrony wyłącznie w sytuacji, w której z wpisami zapoznają się tylko fachowcy, osoby zawodowo przygotowane do analizy zapisów tak inwentarza jak i dokumentów źródłowych. Tak jednak nie jest. Zasób archiwalny IPN jest powszechnie dostępny i - jak to wykazano- bywa traktowany jako źródło informacji o tym czy ktoś współpracował z SB (vide zeznania świadka M. G. k. 125).

Należy zatem stwierdzić, że sposób opisu pozycji IPN Ka 0026/2267 t 1, IPN Ka 0026/2267 t.2 zarówno w dacie wytoczenia powództwa, jak i obecne (mimo wprowadzonych w 2020 roku zmian) przeciętnego odbiorcę wprowadza w błąd - bo sugeruje, że powód był tajnym współpracownikiem SB, co jest informacją fałszywą, naruszającą dobra osobiste powoda.

Wbrew podnoszonym przez pozwanego zarzutom, w okolicznościach niniejszej sprawy działanie pozwanego należy uznać za działanie bezprawne. Zdaniem Sądu Apelacyjnego pozwany nie wykazał aby jego działanie nie było działaniem bezprawnym, to znaczy, że nie naruszało norm porządku prawnego, na który składają się normy wywodzone z przepisów prawa oraz zasady współżycia społecznego. Ugruntowany jest już w orzecnictwie pogląd, że pojęcie bezprawności należy rozumieć szeroko, jako sprzeczność z obowiązującym porządkiem prawnym, przez który należy rozumieć nie tylko ustawodawstwo, ale również obowiązujące w społeczeństwie zasady współżycia społecznego - co potwierdził w wydanym w niniejszej sprawie wyroku Sąd Najwyższy. Bezprawność naruszenia czci wyłączyć może jedynie podawanie informacji prawdziwych, o ile sprawca działał w obronie uzasadnionego interesu. Jeśli podawał wiadomości fałszywe lub jeśli nie miał uzasadnionego interesu w podawaniu informacji prawdziwych, naruszenie dóbr osobistych jest bezprawne [tak Fras Mariusz (red.), Habdas Magdalena (red.), Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna (art. 1-125) Opublikowano: WKP 2018.].

Jak wyżej podniesiono, zakres informacji ujawnionych przez pozwanego prowadzi do naruszenia dóbr osobistych powoda albowiem sugerował, że powód był tajnym współpracownikiem Służby Bezpieczeństwa. Podkreślić trzeba, że działanie takie jest bardzo krzywdzące dla powoda, który po tym jak został posądzony o współpracę z organami bezpieczeństwa, podjął szereg czynności w celu oczyszczenia swego dobrego imienia m.in. wystąpił do Sądu

Okręgowego w (...) i w dniu 8 maja 2014r. został wydany prawomocny wyrok w sprawie IVK 23/13, z którego wynika, iż powód został oczyszczony z zarzutu współpracy z organami bezpieczeństwa. Sąd jest tym wyrokiem związany. Powód wyrok ten przesłał do IPN, informując, iż został oczyszczony z zarzutu współpracy z SB, tymczasem na ogólnodostępnych stronach archiwalnych IPN nadal widnieje informacja sugerująca współpracę powoda z SB.

Ocena taka była aktualna w stanie prawnym obowiązującym w dacie wytoczenia powództwa jak i obecnie.

Biorąc pod uwagę stanowisko wyrażone w sprawie przez Sąd Najwyższy, trzeba wskazać sam fakt opublikowania materiałów archiwalnych pozostających w zasobach IPN nie jest działaniem bezprawnym. W dacie publikacji znajdował umocowanie w art. 5 ustawy z dnia 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz.U. Nr 79, poz. 522), który przewidywał, że Prezes Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu opublikuje inwentarz archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, zapewniający opis zasobu na poziomie jednostek archiwalnych, w terminie do 31 grudnia 2012 r., w formie, o której zadecyduje Rada Instytutu Pamięci Narodowej- Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Z uwagi na wejście w życie ustawy z dnia 12 kwietnia 2019 r. o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz niektórych innych ustaw wprowadzającej do ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, obecnie publikacja ta znajduje podstawę w art. 28a ustawy o IPN, zgodnie z którym IPN publikuje na stronie internetowej inwentarz archiwalny zawierający opis całego zasobu na poziomie jednostki archiwalnej w sposób pozwalający na identyfikację zagadnień lub osób, których dotyczą dokumenty. Zgodnie z tą regulacją opis jednostki archiwalnej zawiera: 1) sygnaturę archiwalną; 2) nazwę zespołu (zbioru) archiwalnego lub wytwórcy materiałów archiwalnych; 3) tytuł jednostki archiwalnej identyfikujący rodzaj materiałów archiwalnych ze wskazaniem danych osobowych osób, takich jak: imię, nazwisko, data urodzenia, imię ojca, bądź zagadnień, których dotyczą; 4) formę fizyczną; 5) liczbę tomów; 6) miejsce przechowywania akt. Opis jednostki archiwalnej może być uzupełniony o: 1) nazwę podzespołu archiwalnego; 2) nazwę serii; 3) nazwę podserii; 4) sygnaturę mikrofilmu; 5) sygnatury dawne; 6) regest lub **dodatkowe informacje o zawartości jednostki**; 7) kryptonim; 8) liczbę kart lub stron; 9) daty skrajne; 10) numer rejestracyjny.

Biorąc zatem pod uwagę stan prawny obowiązujący na dzień wydania wyroku przez Sąd Apelacyjny, należy uznać, że regulacja ustawowa wynikająca z przytoczonego wyżej art. 28a ustawy o IPN, daje podstawę do uzupełnienia zakresu danych odnoszących się do opisów jednostek archiwalnych w postaci dotyczących powoda pozycji: IPN Ka 0026/2267 t 1, IPN Ka 0026/2267 w taki sposób aby dla przeciętnego odbiorcy zapoznającego się z zakresem ujawnionych tam danych, było jasne, że powód nie współpracował ze służbą bezpieczeństwa. Jest to możliwe poprzez umieszczenie w ramach informacji dodatkowych o zawartości jednostki, informacji o treści wyroku w sprawie Sądu Okręgowego w (...) o sygn. akt IV K 23/13. Wracając do zmiany ustawy IPN dokonanej ustawą z 12 kwietnia 2019 roku należy wskazać, że projekt ustawy zmieniającej ustawę o IPN zawierał także kilkunastopunktowy wzorzec opisu archiwalnego zasobu IPN na poziomie jednostki archiwalnej. W tym wypadku, w uzasadnieniu do projektu wyraźnie zaznaczono, iż intencją wnioskodawców było takie doprecyzowanie zapisów dotyczących publicznego Inwentarza Archiwalnego IPN, aby „uniknąć wątpliwości interpretacyjnych dotyczących zakresu publikowanych informacji, **które ze względu na specyfikę zasobu archiwalnego Instytutu (...) mają odmienny charakter niż zasób innych archiwów wyodrębnionych**”. Pozwany sam przyznaje, że w oparciu aktualnie obowiązującą regulację ustawową zdecydował się umieszczać takie informacje w odniesieniu do opisów teczek osób, co do których zostało stwierdzone, że nie współpracowały z SB. Z niezrozumiałych względów nie zadbał jednak o to, aby informacja w tym zakresie, umieszczana w ramach dodatkowych informacji o zawartości jednostki, była jasna – tj. pozwalała na stwierdzenie, że osoba dla której założono teczkę w istocie nie była współpracownikiem SB.

Nie ulega wątpliwości, że także w stanie prawnym obowiązującym w dacie wytoczenia powództwa istniała możliwość takiego opisu jednostek archiwalnych IPN aby nie prowadziło to do bezprawnego naruszenia dóbr osobistych osób,

które były w istocie ofiarami działań SB- a dla których, tak jak dla powoda, założono sfalszowane teczki tajnych współpracowników. Decyzja, że publikacja inwentarza archiwalnego będzie dokonywana na stronie internetowej administrowanej przez Instytut Pamięci Narodowej i forma tej publikacji została określona uchwałą nr 11/16 Kolegium IPN z 25.10.2016 r. . Nie ma podstaw do przyjęcia, że uchwała Rady IPN, która ustaliła, w jakiej takiej formie powinna być publikowana strona archiwalna, stanowi źródło prawa, a nadto skoro w obecnym stanie prawnym przewidziano możliwość umieszczenia w zakresie opisu dodatkowych informacji o zawartości jednostki, to należy przyjąć, że mogła i powinna to przewidywać też regulacja wynikająca z uchwały Kolegium IPN .

Reasumując trzeba wskazać, że jeśli uchwalenie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu miało na celu: zachowanie pamięci o ogromie ofiar, strat i szkód poniesionych przez Naród Polski w latach II wojny światowej i po jej zakończeniu, patriotyczne tradycje zmagania Narodu Polskiego z okupantami, nazizmem i komunizmem, czyny obywateli dokonywane na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego i w obronie wolności oraz godności ludzkiej, obowiązek ścigania zbrodni przeciwko pokojowi, ludzkości i zbrodni wojennych, a także powinność zadośćuczynienia przez nasze państwo wszystkim pokrzywdzonym przez państwo łamiące prawa człowieka, to za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego należy uznać podawanie na stronie internetowej informacji sugerujących współpracę powoda z organami bezpieczeństwa. Działanie takie jako sprzeczne z zasadami współżycia społecznego uznać należy za bezprawne. Powód może więc skutecznie, z mocy art. 24 k.c. domagać się zaniechania dalszych naruszeń i usunięcia jego skutków w sposób wskazany w sentencji zaskarżonego wyroku. Podkreślić trzeba, iż powód nie domaga się usunięcia z internetowej strony archiwalnej, archiwalnej informacji, tj. informacji, że w dacie sporządzenia tej strony w archiwum IPN znajdowała sięteczka personalna, czyteczka pracy tajnego współpracownika pseudonim Doradca dotycząca J. S. (1), imię ojca Z., ur. (...), a jedynie uzupełnienia tych informacji o informację dodatkową , że powód złożył zgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne, że nie był współpracownikiem SB, oraz podanie sygnatury wyroku stwierdzającego ten fakt. Nie naruszy to zasady jednolitości sposobu opisu zasobów archiwalnych skoro pozwany sam zdecydował się na wprowadzenie rubryki dedykowanej takim dodatkowym informacjom . Nie ma podstaw do przyjęcia, że nie można do zapisów archiwalnych dodać zapisu, którego powód się domagał. Dodanie takiej właśnie informacji pozwoli usunąć skutki naruszenia dóbr osobistych powoda.

Jeśli idzie o kwestię zadośćuczynienia, to apelacja powoda była częściowo zasadna, a apelacja pozwanego niezasadna.

Z mocy art. 448 k.c. w razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę. Chybiony jest zarzut pozwanego, iż skoro jego działanie nie jest działaniem zawinionym nie ma podstaw do zasądzenia zadośćuczynienia. Wbrew tym zarzutom odpowiedzialność Skarbu Państwa na podstawie art. 448 k.c. za krzywdę wyrządzoną tym naruszeniem nie zależy od winy (tak Sąd Najwyższy w uchwale 7 sędziów z dnia 18.10. 2011r., III CZP 25/11, OSNC 2012/2/15).

Odnosząc się do apelacji powoda, to wskazać trzeba, iż zasądzone na jego rzecz zadośćuczynienie istotnie jest rażąco niskie w stosunku do rozmiaru doznanej krzywdy, nie ma jednakże podstaw do podwyższania go do wysokości żądanej przez powoda. Określenie wysokości zadośćuczynienia za krzywdę powinno być dokonane z uwzględnieniem wszystkich zachodzących okoliczności, zarówno bowiem okoliczności wpływające na wysokość zadośćuczynienia, jak i mierniki ich oceny muszą być rozważane indywidualnie w związku z konkretną osobą poszkodowanego. Oceniając rozmiar krzywdy doznanej przez powoda wskazać trzeba, że dla powoda działanie pozwanego było niezrozumiałe i bardzo krzywdzące zwłaszcza w sytuacji gdy powód po uzyskaniu informacji, że figuruje jako tajny współpracownik służb specjalnych podjął wszystkie możliwe kroki dla oczyszczenia swego wizerunku i uzyskał prawomocny wyrok sądu stwierdzający, że nie współpracował ze służbami bezpieczeństwa, a mimo że wyrok ten niezwłocznie przesłał pozwanemu nadal na stronach archiwalnych IPN widnieje informacja sugerująca, że powód współpracownikiem tym był. Poczucie krzywdy powoda było tym większe, iż powód przez całe życie angażował się w działalność opozycyjną . Nie ulega wątpliwości, że sfera działalności publicznej była dla powoda niezwykle istotna. Tymczasem po ujawnieniu danych archiwalnych przez IPN i w związku z tym ujawnieniem na sesji Rady Miasta C. D. G. zarzucił mu, że był

tajnym współpracownikiem SB . D. G. zeznawał ,że po tym jak przeczytał że powód był tajnym współpracownikiem , zakończył z nim współpracę . Wskazać jednocześnie trzeba, że powód w tym procesie nie może żądać, tak jak wynika z uzasadnienia apelacji, zadośćuczynienia za fakt posądzenia go o współpracę z organami bezpieczeństwa po zapoznaniu się z założoną mu teczką, za zniszczenie kariery zawodowej, za niemożność znalezienia pracy adekwatnej do posiadanego wykształcenia, za zniszczenie życia osobistego, utratę rodziny czy wieloletnich przyjaciół bowiem sprawa nie tego dotyczy, a jedynie podania na ogólnodostępnych archiwalnych stronach internetowych IPN informacji sugerujących, że powód współpracował ze służbami bezpieczeństwa, mimo że powód oczyścił swe imię przed sądem. Biorąc pod uwagę te wszystkie okoliczności oraz fakt, że zadośćuczynienie nie może być ani symboliczne, ani nadmierne, musi przedstawiać ekonomicznie odczuwalną wartość, a jednocześnie nie może być źródłem wzbogacenia, w ocenie Sądu Apelacyjnego winno wynosić 50.000 zł. W pozostałej części żądanie jako wygórowane należało oddalić. Odsetki od zadośćuczynienia, zgodnie z żądaniem powoda zasądzono od upływu terminu wskazanego w żądaniu zapłaty skierowanym przez powoda do pozwanego przed wytoczeniem powództwa. Sąd Apelacyjny w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę podziela bowiem stanowisko zawarte w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2018 r., V CSK 142/17(LEX nr 2455743), iż jeżeli zobowiązany nie płaci zadośćuczynienia w terminie ustalonym zgodnie z art. 455 in fine k.c., to uprawniony nie ma możliwości czerpania korzyści z tych świadczeń i w konsekwencji odsetki za opóźnienie w ich zapłacie należą mu się niewątpliwie w terminie określonym zgodnie z tymi przepisami. Przedstawionego stanowiska nie podważa pozostawienie przez ustawę zasądzenia zadośćuczynienia i określenia jego wysokości w pewnym zakresie uznaniu sądu. Przewidziana w art. 448 k.c. możliwość przyznania przez sąd odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia za krzywdę nie zakłada bowiem dowolności ocen sądu, a jest jedynie konsekwencją niewymiernego w pełni charakteru okoliczności decydujących o doznaniu krzywdy i jej rozmiarze.

Zmienił też Sąd Apelacyjny punkt 4 zaskarżonego wyroku, nie było bowiem podstaw do wzajemnego znoszenia kosztów procesu, skoro powód nie poniósł żadnych kosztów, a pozwany poniósł koszty zastępstwa procesowego. Z uwagi na fakt, iż powód wygrał proces częściowo musiałby zwrócić pozwanemu część kosztów procesu. Biorąc pod uwagę sytuację materialną powoda i jego subiektywne przekonanie o zasadności roszczenia zastosował Sąd Apelacyjny art. 102 k.p.c. i odstąpił od obciążania powoda kosztami procesu.

Z tych względów na mocy art. 386 § 1 k.p.c. i art. 385 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.

O kosztach postępowania Sąd Apelacyjny orzekł na mocy art. 102 k.p.c., powód wygrał w postępowaniu apelacyjnym w znacznej części, jednakże nie poniósł żadnych kosztów, a pozwany poniósł koszty zastępstwa procesowego. Powód musiałby więc zwrócić pozwanemu część kosztów za postępowanie apelacyjne. Biorąc jednakże ponownie pod uwagę sytuację materialną powoda, jego subiektywne przekonanie o zasadności roszczenia oraz fakt, iż wysokość zadośćuczynienia zależy od oceny sądu, zastosował Sąd Apelacyjny ponownie art. 102 k.p.c. i odstąpił od obciążania powoda kosztami postępowania apelacyjnego.

SSA Aneta Wolska SSA Tomasz Ślęzak SSA Piotr Łakomiak
